

Jean-Pierre de Caussade
(1675–1751)

*Odevzdanost do Boží prozřetelnosti
Milost přítomného okamžiku*

Edice Societas
XXIX.

Jean-Pierre de Caussade
(1675–1751)

Odevzdanost do Boží prozřetelnosti
Milost přítomného okamžiku

Na obálce je klenba katedrály svaté Cecílie v Albi.

© Centrum Aletti Velehrad-Roma, Olomouc 2020

© Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Olomouc 2020

ISBN 978-80-7412-473-0 (pdf)

Předmluva

Když jsem ukázal titul knížky jednomu mladému pracovníkovi v katolické sociální činnosti, usmíval se rozpačitě a ihned nato své pochybnosti vyslovil přímo. Dokáže prý ocenit zbožnost našich matek z lidu, které se dovedly spoléhat na Boží prozřetelnost i v nejtěžších časech. Ale to nemá být postoj mladých lidí, kteří si právě dnes musí uvědomit, že mají možnost a povinnost aktivně zasáhnout do událostí světa. Pán Bůh je činný, o tom nepochybujeme, ale musíme být činní i my a nejenom pasivně spoléhat na prozřetelnost. Námitka vychází bezesporu z dobré víry. Ale když je takto stručně vyslovena, dá se na ni stejně jadrně odpovědět: co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!

Bylo to řečeno o životní spolupráci muže a ženy, tím víc to však platí o činnosti člověka ve spojení s Bohem. Je v Kristu a s Kristem v jednotě s Otcem a Duchem Svatým. V Bohočlověku se božství a lidství spojilo v jedné osobě. To základní tajemství víry se má odrážet ve vši naší činnosti. Teologové o tom často diskutovali a došli k závěru, že si nesmíme představovat naši spolupráci s milostí jako dva koníky, kteří táhnou kupředu jeden vůz. Daleko lepší pojetí máme před očima, když osvětlujeme, kdo napsal knihy Písma svatého. Prvním a základním autorem je Duch

Svatý, on je inspiroval. A přitom jde také o dílo Matouše, Marka, Lukáše, Jana a všech ostatních pisatelů lidských. Tak, řečeno obrazně, každý z nás je povolán, aby psal knihu svého života celou svou činností spolu s osvícením a silou milosti. Kterého činitele máme považovat za důležitějšího? Ignác z Loyoly odpověděl vtipně: dělejte jakoby všechno záleželo na vás samých, ale modlete se, jakoby všechno záleželo jen na Bohu. Spojil se tu tedy postoj katolického pracovníka, o kterém jsme se zmínili na počátku, s mentalitou zbožných matek, kterou plně oceňuje.

To, jak vidíme na první pohled, je i základním tématem knížky, kterou máme v ruce. Ale kdybychom tu nenašli nic jiného, řekli bychom, že se tu setkáváme jen s tím, co nám povědělo už mnoho jiných teologů a světců. Nás tu však překvapí, do jakého množství konkrétních aplikací dovede autor rozvést všeobecnou pravdu. Snadno se řekne, že se máme dát vést Boží prozřetelností. Ale kde všude poznáme její zjevení a jak je máme interpretovat? V duchu Písma jsou jejím nejmarkantnějším znamením Boží přikázání. Ale právě tu znovu vyvstává problém, nakolik poslušnost k nim neumenší naši osobní inspiraci. Je to otázka velmi aktuální pro mladého člověka a podnikavce. V denním životě nás styk s jinými lidmi víc zaujme než styk s Bohem. Jak zase smířit to, co by mohlo být protichůdné, jak se naučit slyšet Boha v hlasu lidí? Ti mluví k nám přímo, ale víc i v psaných knihách. Nakolik máme považovat za prozřetelností to, co jsme náhodou četli? Nás samé napadá mnoho inspirací k novým iniciativám; a jsou slučitelné s opravdovou spoluprací s Bohem?

Každá pravá spolupráce vyžaduje vzájemnou důvěru a velkodušnost. Právě tato důvěra se upevní v různých zkouškách a nesnázích, v nejistotě o tom, co bude zítra. Ale v důvěře v Boží prozřetelnost nás právě tato nejistota upevní a naučí nás soustředění na přítomnost. Po zážitcích opuštěnosti se dostávají okamžiky radostného zjištění, že je Boží pomoc opravdu s námi. Lepší pocit životní bezpečnosti si nemůžeme přát. Tyto a jiné zážitky denního života

dokáže autor krátce a výstižně podat, vysvětlit a podepřít konkrétními aforistickými radami. V krátkosti nám poví mnoho. To je tím, co naše uspěchaná doba tolik potřebuje. Proto přejeme čtenářům, aby tu našli každý to svoje nejpotřebnější.

Tomáš kardinál Špidlík SJ

První kniha

Ctnost odevzdanosti

První kapitola

*Svatý je ten, kdo věrně plní ustanovení
Boha a přenechává se jeho působení*

1. Svatost spravedlivých Starého zákona, svatého Josefa a také Panny Marie, spočívala v tom, že zcela věrně plnili Boží příkazy

Bůh k nám také dnes mluví, jako mluvil k našim otcům, kdy nebyli známí ani duchovní vůdcové ani metody. Věrnost vůči Božím příkazům – v tom se spatřoval obsah duchovního života. Duchovní život ještě nebyl rozpracován na vznešeně znějící struktury, ani do všech podrobností jednotlivých výkladů, s četnými předpisy, pokyny a zásadami. Jistě, naše současné potřeby to vyžadují. Původně tomu bylo jinak. Dříve byl postoj přímější a prostší. Chápalo se, že každý okamžik s sebou nese nějakou povinnost, jež se má věrně splnit. Tehdejším zbožným lidem to stačilo. Této povinnosti byla nepřetržitě věnována pozornost; jako ručička hodin, která se minutu za minutou posune

o tolik, o kolik se posunout má. Duch oněch lidí byl neustále pod božským vlivem. Nenápadně byl stále nasměrováván na nový předmět, s nímž se podle Božího příkazu setkali v jakémkoliv okamžiku.

Zde byly skryté hnací pružiny Mariina způsobu života. Ona byla ze všech tvorů zcela prostě a nejvíce oddána Bohu. Její odpověď andělovi, když mu řekla *At se mi stane podle tvého slova*, zrcadlí celý mystický postoj duší jejích předků. V něm, jak tomu má být i dnes, všechno směřovalo, a to se zcela čistou a naprosto jednoduchou vnitřní odevzdaností do Boží vůle, ať se měla ukázat v jakékoli podobě.

Základem celého Mariina duchovního života byl tento krásný a vznešený postoj: úchvatně zářící v prostých slovech *At se mi stane*. Příznačně se toto slovo kryje s jiným, které náš Pán chce vidět neustále na našich rtech a v našem srdci: *buď vůle tvá*. Co bylo požadováno od Marie ve slavné chvíli Zvěstování, to ji nesmírně poctilo. Avšak veškerý tento lesk slávy by na ni neměl žádný vliv, kdyby za tím nestála Boží vůle, která jí jedinečně dokázala pohnout.

Touto Boží vůlí se řídila ve všem. Ať byla její zaměstnání všední nebo neobyčejná, v jejích očích to bylo nenápadné. *Všechno živě prožívala* a vše uměla použít k Boží chvále, takže jí vše zvěstovalo působení Všemohoucího. Mariin duch, naplněný radostí, nazíral všechno, co nacházel, aby konal nebo aby trpěl, jako dar toho, který naplňuje srdce všemi milostmi. Jsou to ti, kteří se jen jím stravují a *nežijí ze stvořených věcí ani z obalů*.

2. Povinnost okamžiku tvoří stín Boží vůle

Moc Nejvyššího tě zastíní, říkal anděl Marii. Tento stín, za nímž se skrývá Boží síla utvářející duši Ježíše Krista, se skládá z povinností, radostí a křížů daného okamžiku.

Jde přitom opravdu pouze o stín, podobný těm, které se tak nazývají v přirozeném řádu a které se kladou na viditelné předměty jako halící závoj. Podobným způsobem v mravním i nadpřirozeném řádu zahalují povinnosti okamžiku

pod svým nenápadným vnějškem Boží vůli, která jediné zasluhuje naši pozornost. Takovým způsobem Maria viděla své povinnosti. Když ji něco chtělo oklamat, nedala se tím zmást; spíše tím došla ve víře blíže k tomu, který je sám v sobě stále stejný. *Stáhni se nazpět, archanděli, tys jen stín; tvůj okamžik uplyne a ty zmizíš. Maria tě nechává za sebou; ona spěje stále kupředu; od této chvíle jsi jí vzdálen.* Avšak Duch Svátý, který ji právě naplnil viditelným posláním, ji už nikdy nepustí.

Ve vnějším životě blahoslavené Panny se nenajde mnoho neobvyklých rysů. Alespoň je Písmo svaté nevyzdvihuje. Mariin život je v něm líčen jako krajně prostý a obyčejný. Koná a zakouší to, co lidé jejího stavu dělají a zažívají. Jako jiní příbuzní, i ona navštíví Alžbětu. Hledá přístřešek v jedné stáji, donucena svou chudobou. Vráti se zpět do Nazaretu, když ji předtím vyhnalo Herodovo pronásledování. Ježíš a Josef tam s ní žijí z práce svých rukou. Tak vypadal každodenní chléb Svaté rodiny. Avšak jakým nebeským pokrmem živil tento viditelný Chléb Mariinu a Josefovu víru? Co proměňovalo všechny její posvěcené okamžiky v prostředky milosti? Jakou plnost milosti skrýval každý okamžik pod nenápadnou podobou událostí, které se v ní odehrávaly! Co na tom bylo viditelné, podobalo se tomu, co je platné pro každého jiného člověka. Avšak to neviditelné, jež víra odhalila a z toho vyloupla, nebylo nic menšího, než Bůh sám. Bůh i v malém koná zcela veliké věci. *Andělský Chlebe, nebeská mano, perlo z evangelia. Prostředku milosti přítomného okamžiku.¹ Ty odkrýváš Boha v tak nenápadné podobě, jako jsou jesle, seno a sláma. Komu dáváš Boha? Hladové sytíš dobrými věcmi.* Bůh se zjevuje malým v těch nejmenších věcech, naproti tomu velcí, kteří hledí jen na misku, ho nenajdou ani ve věcech velikých.

¹ Touto větou je otec Caussade v duchovní literatuře nejvíce znám. Na počátku duchovního života stojí objevení biblické souvislosti.

3. Oč snadnější by bylo stát se svatým, kdyby se svatost takto pojímala

Když nám dílo našeho posvěcení klade zdánlivě nepřekonatelné obtíže, pak to pochází z falešné představy, jakou jsme si o svatosti vytvořili. Ve skutečnosti se dá svatost odvozovat z jediného bodu: *věrně odpovídat na Boží vnuknutí*. Tato věrnost je však stejným způsobem možná pro všechny; a to jak něco vykonat, tak něco snášet.

Být věrný v konání, to znamená plnit povinnosti, které nám ukládají všeobecná přikázání Boha a církve, ale i náš stav. Jsme věrni ve snášení, když v každém okamžiku přijímáme s láskou všechno, co nám Bůh posílá. Která z těchto dvou stran svatosti je nad naše síly? Vždyť zachováváme věrnost v konání. Povinnosti, jež z něho vyplývají, nás nezavazují od té chvíle, kdy opravdu přesahují naše síly. Tvůj vážný zdravotní stav ti například nedovoluje účastnit se mše svaté; pak nejsi povinen na ni jít. Tak je tomu u všech kladných předpisů, tj. u těch, které ukládají nějakou povinnost. Pouze přikázání, která zakazují něco samo v sobě zlého, nestrpí žádnou výjimku; nemůže být totiž nikdy dovoleno konat něco špatného.

Existuje něco snadnějšího a rozumnějšího? Jaká výmluva by se proti tomu dala vyslovit? A to je tedy všechno, co Bůh požaduje při práci na vlastním posvěcení! Požaduje to po velkých i malých, po silných i slabých: krátce – po všech, vždycky a všude. Je tedy pravda, že Bůh po nás žádá jen snadné a prosté, neboť má-li někdo takový prostý základ, postačí to k vznešené svatosti.

Když nám Bůh ukáže kromě přikázání také evangelijní rady jako něco dokonalejšího, pak stále přizpůsobuje jejich následování naší životní situaci a naší způsobilosti. Jako hlavní znamení, že jsme byli povoláni také k tomu, je, že *ponoří do srdce vábení milosti*, která usnadňují následování evangelijních rad. Každého člověka pobádá jen podle míry jeho sil a podle jeho nadání. A proto znovu: mohl by nám ještě více vyjít vstříc?

Vy všichni, kteří žízníte po dokonalosti, a přesto téměř malomyslníte před tím, o čem se dočítáte v životopisech svatých a co předpisují jisté zbožné knihy; vy všichni, kteří se trápíte nejstrašnějšími představami o dokonalosti; k vaší útěše mi dal Bůh napsat tento spis; naučte se, co se vám *zdá*, že nevíte.

Tento Bůh, plný dobroty, udělal všechny nutné a obyčejné věci snadnými; tak třeba vzduch, vodu a zem. Nic není potřebnější než dýchání, spánek a obživa, ale také nic není snadnější. Nyní však je v nadpřirozeném řádu neméně nutná láska a věrnost. Potíž osvojit si je tedy nemůže být tak nepřekonatelná, jak si to obyčejně člověk představuje. Pohleďte na svůj život: jak se odvíjí? Prostřednictvím nesmírného počtu nezávažného konání a snášení. A právě s takovým nezávažným konáním a snášením se chce Bůh spokojit. V tom spočívá podíl, který musí duše vykonat na díle svého posvěcení. Sám Bůh se o tom vyjádřil příliš jasně, než by se dalo pochybovat: *boj se Boha a zachovávej jeho přikázání – to je celý člověk*. To znamená: všechno, co má člověk ze své strany vykonat, je v tom obsaženo. V tom spočívá *aktivní věrnost*. Když člověk vykoná svůj díl, Bůh vykoná to ostatní. Milost, jejíž zázraky přesahují všechno lidské chápání, si vyhradil jen pro sebe. Žádné ucho nikdy neslyšelo, žádné oko nevidělo, žádné srdce nepocítilo, co Bůh v duších plánuje, o čem v nich rozhoduje a co v nich provádí, když se mu bezvýhradně přenechají.

Ještě snadnější pak je pasivní část svatosti. Ukazuje se totiž v tom, že člověk prostě přijímá to, čemu se stejně nemůže vyhnout, a přijímá to s láskou – totiž s radostnou důvěrou a klidem – což příliš často snášíme jen s nevolí.

Ještě jednou: v tom vyrůstá svatost. V tom tkví hořčičné zrnko, plod, který nesklízíme proto, že ho pro jeho nepatrnost přehlédneme. To je drachma z evangelia, hodnota, kterou nenacházíme, protože věříme jen příliš nedůvěřivě, místo abychom ji vážně hledali. Neptejte se mě po tajemství, jak tuto hodnotu zvýšit. Nejde o žádné tajemství. Tato hodnota je všude; vždycky a na všech místech, leží volně

před námi. Tvorové, kteří to s námi míní dobře, i ti, kteří to s námi míní zle, ji rozhazují plnými rukama. Nechá-
vají ji pomalu stékat po všech našich tělesných i duševních
schopnostech, až do našeho srdce. Otevřeme-li ústa, budou
jí plná. *Boží působení totiž zaplavuje celý svět.* Proniká všemi
tvory a zahaluje je. Kdekoli jsou, tam je přítomno. Jde před
nimi. Doprovází je a jde za nimi. Stačí, když se dáme uná-
šet jeho vlnami.

Kéž by chtěl Bůh, aby králové a jejich ministři, církevní
knížata a svěští hodnostáři, kněží, vojáci, měšťané i sed-
láci, zkrátka všichni lidé poznali, jak snadno mohou dospět
k velmi vysoké svatosti! Potřebují pouze plnit povinnosti
křesťana a pracovní závazky; kromě toho klidně přijímat
navštívení kříže, jež jsou s tím spojena; a konečně se ve všem
s důvěrou a láskou podřizovat ustanovení prozívatelnosti –
co se má dělat a nadále trpět, aniž by se to vyhledávalo. Tak
vypadá duchovní život, který posvěcoval patriarchy a pro-
roky ještě předtím, než s tím pozdější duchovní učitelé spo-
jili tolik systematiky. V tom spočívá spiritualita všech dob
a všech stavů. Je jasné, že se nemůžeme snadněji, ani účin-
něji, ani trvaleji posvětit, než prostým používáním všeho
toho, co nám Bůh, nejvyšší duchovní vůdce, dává každou
chvilí konat nebo snášet.

4. Nedělá svatým jen znalost Božích ustanovení, nýbrž jejich plnění

Když se řekne Boží ustanovení nebo Boží zalíbení nebo
Boží vůle nebo Boží působení či milost, pak je to v tomto
životě pořád totéž. To jen působí Bůh, aby si duši připo-
dobnil. Dokonalost nespočívá v ničem jiném, než v tom,
že duše spolupracuje na tomto Božím díle. Dělá-li to, pak
dokonalost zapouští kořeny v jejím nitru, vyrůstá, stává se
velkou a nakonec nepozorovaně a potají dospěje k dovr-
šení.

V teologii se hromadí pojmy a výrazy, jako by se jimi
měl vydobýt zázrak dokonalosti; ovšem ta může vzniknout,

a to v každé duši podle její vnímavosti, pokud ji sešle Bůh v dané přítomnosti.

I když o tom někdo ví všechno, může o tom nádherně mluvit, psát, učit i vést duše: vlastní-li toto vědění pouze rozumově, pak stojí před dušemi, které už dosáhly cíl Božích ustanovení a vůle, totiž vlastního dovršení, aniž by to teoreticky prohlédly, rozčlenily na jednotlivé části a mohly o tom mluvit, pak tam stojí, říkám, před takovými dušemi jako nemocný lékař před prostými lidmi, kteří kypí zdravím.

Přijme-li prostě nějaká zúrodnitelná duše Boží ustanovení a jeho božskou vůli, pak jí to napomáhá k dokonalosti, aniž o tom ví. Stejně tak uzdravuje lék, který člověk klidně vezme, i když neví jak působí a nemusí to ani znát. Co zahřívá, je oheň, ne rozumové pochopení nebo vhléd do tohoto živlu a jeho působení. A Boží ustanovení a jeho vůle posvěcují naši duši a ne *zvědavé přemítání* o tom, odkud a nač. Kdo má žízeň, odsune knihy, které o tom mluví, a prostě se napije. Žádosťivost vědění dokáže žíznění jen zvětšovat. Tak také dychtivost po vědění dokáže u někoho, kdo žízní po svatosti, jen oddálit cíl „stát se svatým“. A tak se odsune stranou přemítání, a prostě se pije všechno, co právě dává Boží ustanovení konat nebo snášet. Je pro nás nejprospěšnější, nejlepší a nejvíce božské to, co nám každá chvíle z Božího příkazu přisune.

5. Četba a jiná svatá cvičení nás posvěcují jen tehdy, pokud jsou pro nás kanály, jimiž k nám proudí Boží působení

Naše opravdové vědění spočívá v tom, že známe Boží ustanovení pro přítomný okamžik. Každé čtení, do něhož se pustíme mimo Boží uspořádání, škodí. Boží vůle a vše, co přikazuje, to je milost, hluboce působící v našem srdci, a to jak prostřednictvím našich čtení, tak ve všem našem konání. Čtení bez tohoto uspořádání jsou prázdná. Chybí jim životodárná síla, jež z něho vyvěrá, srdce pak je vyprázdněno,

takže zmalátní i duch. Může se stát, že je Boží vůle sdělena nějaké prosté nevzdělané dceři a v jejím nitru uzraje tajemný výsledek nadpřirozeného života. Žádná myšlenka, která by ji mohla nadýmat, přitom nenaplní jejího ducha. Vypínavý člověk se naproti tomu brodí v duchovních knihách, ale z čiré zvědavosti. Protože Boží vůle není spojena s jejich čtením, čerpá z nich jeho duch pouze mrtvou literou. A to ho stále více vysušuje a zatvrzuje.

Boží příkazy, jeho božská vůle, tvoří duchovní život duše. Nezáleží na tom, v jaké podobě je duše přijímá. *Kdykoli tato božská vůle osloví ducha, živí duši.* Dává jí neustále růst tím, že jí uděluje to, co je nejlepší pro přítomnou chvíli. Požehnané účinky nepřinášejí tedy to nebo ono, nýbrž co Bůh v té chvíli právě chce. Co bylo nejlepší v uplynulé chvíli, to už není přítomné. Chybí nyní Boží vůle. Ukazuje se nyní v jiné podobě, totiž jako *povinnost přítomné chvíle.* A tato povinnost, ať vystupuje v jakékoli podobě, tvoří to, co duši současně nejvíce posvěcuje.

Jestliže božská vůle zavazuje v určité chvíli k nějakému čtení, vzniká skrze toto čtení i dokonalost v nitru duše. Pobádá-li tatáž božská vůle k tomu, aby se čtení zaměřilo za nazírání, pak právě to utváří v srdci nového člověka; nějaké jiné čtení by pak bylo neužitečné, ba škodlivé. Volá-li mě božská vůle od rozjímání ke zpovídání, i když je to na tak dlouho, pak ve mně ona povinnost utváří obraz Ježíše Krista. Vůně kontemplace by ho pak mohly jen vyhnat z mého nitra.

Boží příkaz je plností všech našich okamžiků. Objevuje se pod tisícerými podobami. Jedna po druhé se stává naší současnou povinností. Každá přispívá k tomu, aby v nás přivedla nového člověka k plné zralosti, která byla pro nás stanovena božskou moudrostí. V tomto tajemném *růstu věku Ježíše Krista* v našem nitru spočívá výsledek, k němuž směřují Boží příkazy. V něm také spočívá plod jeho milosti a božské dobroty.

Už jsme říkali, že tento výsledek vzniká, roste a živí se našimi každodenními, po sobě jdoucími, povinnostmi,

jimiž vane jediná Boží vůle. Když tyto povinnosti naplníme, budeme si vždycky jisti, že jsme zvolili nejlepší úděl. Sama svatá vůle je nejlepším údělem. Potřebujeme jen, abychom ji nechali stávat se, a slepě se jí s plnou důvěrou odevzdali. Je nesmírně moudrá, je nezměrně mocná, působí náramně dobře v duši, která na ní staví zcela a bezvýhradně, jen jí má ráda a jen po ní touží a jí neotřesitelně věří, a je pevně přesvědčena, že je nejlepší to, co Bůh v každém okamžiku zařídí. Nehledá nikde jinde nějaké *Více* nebo *Méně*; neprověřuje dlouho vnější zřetězení Božích příkazů; to by mohla dělat jen sebeláska.

Boží vůle je jádro, štáva i síla všech věcí. Připravuje je a přizpůsobuje pro duši. Bez ní je všechno pusté a prázdné, nicotné a marnivé – písmenka, obal a smrt. Boží vůle utváří spásu, pohodu a život těla i duše, ať vypadá jakkoli předmět, na nějž se vztahuje.

Nesmíme proto věci hodnotit podle toho, jak se navenek chovají k tělu a duši. Na tom vůbec nezáleží! Boží vůle totiž vlévá každé věci bez výjimky sílu utvářet v našem nitru Ježíše Krista. Nemá se této vůli vnucovat žádný zákon ani stanovovat nějaké hranice; až pak je všemohoucí.

Ať zmítají duchem jakékoli představy a tělo napadá cokoli – duch roztržitosti a úzkosti, tělo, nemoci a smrt – vždycky zůstává životem středu duše, co Bůh pro nás chce v přítomném okamžiku. V každém stavu bude tělo a duše výlučně udržováno Boží vůlí. Bez ní se mění chléb v jed; s ní se naopak jed stává lékem. Knihy bez ní jen zaslepují. Ona přemění temnotu na světlo. Ona *vytváří ve všech věcech celek*, dobro; to, co je pravdivé. Ve všem dává Boha. A Bůh je nekonečná Bytost. Nahrazuje všechno takové duši, která mu patří.

6. Duch a jiné lidské prostředky pomáhají pouze tou měrou, jakou slouží za nástroj Božímu působení

Lidský duch by rád se vším, co na něm závisí, zaujal první místo mezi božskými pomocnými prostředky. Je

nutno jej postavit na místo poslední, a to jako nebezpečného otroka. Umí-li prosté srdce používat ducha, dokáže mu být hodně k užítku. Není-li však poddajný, může napáchat značné škody. Touží-li duše po stvořených pomocných prostředcích, pak jí Boží působení dává na srozuměnou, že jen ty jí musí stačit. Jestliže se však chce zřítci těchto pomocných prostředků, tak jí totéž božské působení dá na srozuměnou, že tu jde o nástroje, které se nesmějí svévolně ani používat, ale ani odsunout stranou. Člověk je dostal z Boží ruky a má je prostě používat podle Božích příkazů: a to ve všem tak, jako by je neužíval; ať už je všeho zbaven nebo vším obohacen.

V Božím působení spočívá nevyčerpatelná plnost. Může se ujmout vlastnictví nějaké duše jen v té míře, v jaké se zbavila veškeré důvěry ve vlastní působení. Sebedůvěra, toto spoléhání, představuje totiž zdánlivou plnost, která ještě ale napořád odporuje Božímu působení.

Je to překážka, která se nalézá v samotné duši. Neboť vnější překážky dokáže Bůh libovolně přeměňovat na pomocné prostředky. Vždyť všechno je mu stejným způsobem ke službám, a na nic není odkázán. Nepůsobí-li Bůh, pak je všechno nicota. Naopak se ono *nic* stává jeho působením *vším*. Rozjímání, kontemplace, ústní modlitby, usebranost, vnější činnost duševních schopností, ať je patrná nebo neznatelná, samotou nebo činností, ať už jsou jakkoli cenné: to nejlepší na nich pro duši znamená to, co jimi Bůh zamýšlí v přítomném okamžiku. A duše má vůči tomu být neskonale klidná, jako by to vůbec nic nebylo.

Duše tak vidí ve všech věcech jen Boha, a má je užívat nebo jich zanechat podle toho, jak se to Bohu líbí. Žije pouze podle jeho příkazů, z nich se živí, pouze na nich staví svou důvěru; ne na věcech, které přece nasávají hodnotu a sílu z Božích ustanovení. V každé chvíli a všemu říká se svatým Pavlem: Pane, co chceš, abych učinil? A nikoli: to, neb ono, nýbrž: všechno, co chceš. Náš duch má rád toto, tělo zase ono; avšak já, Pane, chci jen tvou svatou vůli. Zda se mám v nitru modlit, nebo se věnovat vnější činnosti, zda se na

tebe obracet ústně nebo beze slov, zda kráčet ve víře nebo v nazírání, zda se má modlitba rozvíjet ve vlitých pojmech nebo jen všeobecnou milostí: to všechno je pro mne stejné, neboť pouze tvá vůle je pravá a jediná síla toho všeho. Jen k tomu směřuje můj duchovní život, a nikoli k věcem, i kdyby byly sebevětší a sebe vznešenější. *Konečným cílem milosti je totiž zdokonalení srdce, a ne ducha.*

Boží přítomnost, jež posvěcuje naši duši, spočívá v tom, že v ní přebývá Nejsvětější Trojice. Ta se usídli hluboko v srdci, pokud je zcela podřízené božské vůli. Nazírání nepůsobí toto spojení s Bohem jinak, než ostatní věci, které odpovídají Božím ustanovením; i když nazírání, pokud si je přeje Bůh, stojí na prvním místě mezi všemi pomocnými prostředky; vždyť přivádí co nejtrvaleji ke spojení s Bohem.

Je tedy naprosto na místě, když si velmi vážíme nazírání, jako i ostatních zbožných cvičení. Jen bychom měli toto hodnocení a lásku koneckonců vztahovat zcela na nekonečně dobrotivého Boha, který chce používat pomocných prostředků, aby se dával naší duši. Kníže je přijímán osobně, tedy i s celým svým doprovodem. Zranilo by ho, kdyby se neprojevila žádná pozornost jeho doprovodu, údajně proto, aby se všechna úcta soustředila jen na knížete.

7. Pouze ten zakusí trvalý pokoj, kdo se poddá Božímu působení

Duše, která se neotevře výlučně Boží vůli, nenajde ani pokoj, ani zdokonalení v různých pomocných, ani v těch nejvyšších, prostředcích, které používá. Když se ti nehodí, co ti vybere sám Bůh, která jiná ruka dokáže splnit tvá přání? Není-li ti po chuti jídlo, které ti připravila sama Boží vůle, může takovému zvrhlému jedlíkovi chutnat ještě nějaký jiný pokrm? Duše se dokáže nasytit, posílit, očistit, obohatit i posvětit pouze plností přítomného okamžiku. Co tedy chceš ještě víc? Když najdeš všechna dobra v tomto, proč je hledat jinde? Chápeš to lépe než Bůh? Pokud to tak

zařídí, jak to můžeš chtít jinak? Může jeho moudrost a dobrota sáhnout vedle? Nemáš být přesvědčen o tom, že nějaká věc je vynikající, jakmile ji Bůh považuje za dobrou? Myslíš si, že můžeš žít v pokoji, když se hádáš se Všemohoucím? Nepůsobí spíše hádání s Bohem to, čím se příliš často zaobíráme jako údajnými povinnostmi, aniž bychom si přiznali všechn náš neklid?

Nespokojí-li se duše s Boží plností přítomného okamžiku, pak bude právem potrestána tím, že ji nedokáže uspokojit žádná věc. Jestliže knihy, příklady svatých, duchovní promluvy kradou pokoj, když tedy zaplňují, aniž by vyplňovaly, pak je to znamení, že se člověk vzdálil od čisté odevzdanosti do Boží vůle, aby sobecky lpěl na těchto věcech samotných. Jejich plnost pak zatarasí Bohu přístup. Je třeba se jich zbavit jako překážky pro milost. Avšak když Boží působení tyto věci uspořádá, pak je duše přijme jako vše ostatní, totiž jako Boží příkaz. Pak si je nepřivlastňuje, jen je používá, aby byla věrná. Jakmile uplynul jejich čas, odsune je stranou, aby se spokojila s následujícím okamžikem. Ve skutečnosti je pro mne opravdu dobrá pouze ta činnost, která odpovídá Božím ustanovení. Jinak nikde jinde bych nedokázal najít sám o sobě tak skvělý prostředek, který je vhodný k mému posvěcení a který by mi dokázal dopřát vnitřní klid.

8. Dokonalost duše a hodnota různých stavů závisí na věrnosti vůči Božím příkazům

Boží příkaz propůjčuje všem věcem pro duši, která jej plní, nadpřirozenou a božskou hodnotu. Všechno, co požaduje, všechno, co obsahuje, všechno, nač se vztahuje, se stává svatostí a dokonalostí. Jeho síla nezná žádnou hranici; *čeho se dotkne, to zbožští.*

Aby však nezbloudila ani nalevo ani napravo, nesmí duše následovat žádné domnělé božské vnuknutí, aniž by se předtím neujistila, že ji toto vnuknutí nezdržuje od žádné povinnosti jejího stavu. Tyto povinnosti tvoří

nejbezpečnější zjevení Boží vůle. Ničemu před nimi nesmí být dávána přednost. Tu se není čeho obávat, ani vylučovat, ani rozlišovat. Chvilé, které se použijí k plnění povinnosti, jsou nejcennější a pro nás nejléčivější: právě tím, že nám obstarávají neklamnou jistotu, že jednáme tak, že se líbíme Bohu.

Plná síla toho, co je svaté, spočívá v Božím ustanovení. Proto je nikdy neodmítej; nehledej nic kromě něho, přijmej od něho všechno a bez něho nepřijímej nic. Knihy, rady moudrých, ústní modlitby, povznesení srdce: to všechno poučuje, vede, spojuje, když to chce Boží ustanovení. *Kvietismus* se mýlí, když pohrdá těmito prostředky a vůbec smyslovými věcmi. Bůh však chce určité duše vždycky vidět na své cestě. Jejich stav a jejich sklony o tom dostatečně vypovídají. Marně si člověk vytyčuje způsoby odevzdanosti bez jakékoli vlastní činnosti. Když Boží ustanovení pobádá k jednání, tak i svatost spočívá v jednání.

Přesto může Bůh, kromě plnění povinností stavu, které zavazují každého, požadovat určitá díla, jež ve zmíněných povinnostech obsažena nejsou, ale také nejsou nijak proti nim. Boží ustanovení se pak projeví náklonností nebo vnuknutím. Duše, jež Bůh vede tímto způsobem, jednájí pak nejdokonaleji, když přidají k povinným věcem ty, jež jim ukládá vnuknutí. To se však děje s pravidly prozřetelnosti, jež vyžaduje každé vnuknutí. Přitom nemají být dotčeny ani povinnosti stavu, ani to, co vyvěrá z prostého působení prozřetelnosti.

Bůh modeluje světce, jak se mu líbí. Jeho ustanovení je všechny utváří a všichni se tomuto ustanovení podřídili. V této podřízenosti spočívá ryzí odevzdanost, jež je nejdokonalejší.

Povinnosti stavu a to, co závisí na prozřetelnosti, jsou všem světcům společné. Všem bez výjimky je Bůh dávat poznat. Svátí žijí skryti v temnotě; neboť svět je tak zkažený, že se vyhýbají jeho úskalím. A přesto v tom nevidí svou svatost, nýbrž pouze v tom, že se podřídí Božím příkazům. Čím rozsáhleji se utváří tato podřízenost, tím svatější

se pak stávají. Nelze se domnívat, že ti, jejichž ctnosti Bůh postavil do světla neobyčejnými a mimořádnými skutky, jako i neklamným osvětlením a vnuknutím; už jen proto kráčejí po cestě odevzdanosti méně. Jakmile jim Boží ustanovení uloží za povinnost konat takové pozoruhodné skutky, už by nebyli poddajní Bohu a jeho vůli, a on by neovládal celý jejich život, ani jeho okamžiky, a už by nic nebylo bezvýhradně podle Boží vůle, pokud by se pak spokojili s povinnostmi svého stavu jako s věcmi čistě bezduchými. Musí se nasazovat podle rozsahu Božích plánů na cestě, která je jejich vnuknutím vytyčena. Vnuknutí se jim musí stát povinností, kterou bezpodmínečně poslouchají. Jako existují duše, jejichž okruh povinností je ohraničen vnějším příkázáním, s nímž se musí spokojit, protože jen v něm pevně drží Boží ustanovení, tak zase existují druzí, kteří vedle vnější povinnosti musejí zůstat věrni vnitřnímu zákonu, který jim píše do srdce Duch Svatý.

Kteří jsou více svatí? Zvědavá otázka. Každý kráčí vytyčenou cestou. Dokonalost se prostě zcela podvoluje Božímu ustanovení a nezanedbá nic, co by přitom bylo dokonalejší. Nic nezískáme, když proti sobě zvažujeme různé stavy. Svatost se nemá hledat ve velikosti nebo ve způsobu přikázaných skutků. Pobádá-li nás k jednání sebeláska, a neměníme-li se, sotvaže si to uvědomíme, pak zůstáváme ubozí uprostřed přemíry, která postrádá Boží ustanovení. Abychom přece jen nějak rozřešili tuto otázku, myslím, že svatost závisí na lásce, kterou má člověk k Božímu *zaslíbení*, a že se člověk vyšplhá k větší svatosti, čím více je tato vůle i toto ustanovení milováno, ať už přikazuje cokoli. To se dá pěkně dokázat u Ježíše, Marie a Josefa. *V jejich soukromém životě se nachází více lásky než velikosti, více formy než látky, a tyto přesvaté osoby se nám nelíčí, jakoby stále mysleli na svatost věcí, nýbrž na Svatého, jehož shledáváme ve věcech.*

Z toho plyne, že *neexistuje žádná jednotlivá cesta, která by byla nejdokonalejší.* Nejdokonalejší je zcela všeobecně – podvolení se Božímu ustanovení, jak ve vnějším plnění povinnosti, tak ve vnitřním postoji.

9. Shrnutí první kapitoly: jak se cesta ke svatosti stane snadnější, když se správně pochopí toto učení

Myslím, že by se duším, které smrtelně vážně usilují o dokonalost, ušetřilo mnoho námahy, kdyby byly poučeny o správném postoji. To platí jak pro světské osoby, tak pro vyvolené duše. Jak by byly šťastny ty první, kdyby věděly o zásluze, jež klímá v tom, co jim ukládá každý okamžik dne, totiž v každodenních povinnostech a pracích jejich stavu! Jak by byly šťastny ty druhé, kdyby dokázaly pochopit, že svatost vyvěrá z věcí, které považují za *bezvýznamné*, ba dokonce je pociťují jako rušivé! Kéž by mohli jedni i druhí nahlédnout, jak jim *kříže vytesané touto prozřetelností*, které jim jejich stav neustále přináší, otevírají mnohem jistější a kratší cestu, než by to nabízely mimořádné situace a neobyčejná díla, a že pravým kamenem mudrců je podřídit se Božím ustanovením, která mění všechna jejich zaměstnání v božské zlato! Jak by je to potěšilo, kdyby to nahlédli! Jakou útěchu a jakou odvahu by čerpali z myšlenky, že přátelství s Bohem, včetně nebeské slávy, se uskutečňuje tím, že nedělají více než musí beztak dělat; že netrpí více než musí beztak trpět; že to, co promarní a nemají za nic, stačilo by k tomu, aby vybudovali mohutnou svatost!

Pane, kéž bych se mohl stávat *umělcem tvé svaté vůle*. Všem budu rád připomínat, že není nic snazšího, všednějšího, a nám více vkládáno do rukou než tato svatost.² Ta je již přítomná mezi námi! Kéž bych mohl všem dát jasně nahlédnout, že i spása dobrého lotra byla závislá na milosti přítomného okamžiku s Kristem, aniž by se tím umenšila aktivita jeho předchozího života. To, co posvěcuje, je přítomnost Kristova pohledu, která získává věčnou blaženost. Dobrý lotr Kristův pohled přijal v podřízenosti, zatímco

² Shledáváme tu obdobnou myšlenku (a také dobovou reakci) Františka Saleského: svatost není nedosažitelným ideálem pro pouhé privilegované génie.

Obsah

Předmluva kardinála T. Špidlíka	<u>5</u>
První kniha – Ctnost odevzdanosti	<u>8</u>
<i>První kapitola – Svatý je ten, kdo věrně plní ustanovení Boha a přenechává se jeho působení</i>	<u>8</u>
<i>Druhá kapitola – Boží působení neustále pracuje na posvěcení duši</i>	<u>23</u>
Druhá kniha – Stav odevzdanosti	<u>48</u>
<i>První kapitola – Podstata a hodnota stavu odevzdanosti</i>	<u>48</u>
<i>Druhá kapitola – Povinnosti duše, kterou Bůh volá k odevzdanosti</i>	<u>62</u>
<i>Třetí kapitola – Žkousky ve stavu odevzdanosti</i>	<u>79</u>
<i>Čtvrtá kapitola – S jakou otcovskou péčí se Bůh ujímá duši, jež se mu oddají</i>	<u>93</u>
Duchovní rady	<u>116</u>
<i>Michal Altrichter</i>	
Udílí se poznání tajemství nediskrétnímu?	<u>135</u>

Jean-Pierre de Caussade
Odevzdanost do Boží prozřetelnosti
Milost přítomného okamžiku

Z francouzského originálu
L'Abandon à la Providence Divine
Imprimerie de Vagner, Nancy 1874
přeložil Josef Koláček
Odpovědná redaktorka
Luisa Karczubová
Návrh obálky Tomáš Ježek
Sazbu písmem Baskerville Ten OT
zhotovilo Refugium dtp
Vydalo nakladatelství Centra Aletti
Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.
Křížkovského 4, 772 01 Olomouc
e-mail: refugium@refugium.cz
www.refugium.cz
jako svou 535. publikaci

Druhé vydání
Olomouc 2023

ISBN 978-80-7412-473-0 (pdf)

cena 80 Kč (včetně DPH)